

ALEN ŽUNIĆ

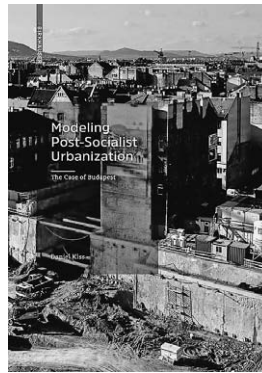
MODELING POST-SOCIALIST URBANIZATION THE CASE OF BUDAPEST

DANIEL KISS

MODELIRANJE POST-SOCIJALISTIČKE URBANIZACIJE SLUČAJ BUDIMPEŠTE

DANIEL KISS

This book is the result of a scientific research based on a defined abstract model tested here on a concrete case study – Budapest – and questions its urban development processes between 1990 and 2010. Instead of giving some general statements, the author carries out an in-depth analysis and defines his thesis about the recent urbanization of the city. He claims that it was not a random process leading to different consequences but a clearly recognizable series of patterns. It resulted directly from certain factors and narratives which form the basis for the analysis of a post-socialist city and its urbanization. Kiss dedicates his final chapter to a thorough analysis of one of the topical urban zones of Budapest, the so-called Corvin-Quarter. The book is supplemented with a conversation about urbanization between Ákos Moravánszky, Kees Christiaanse (both professors at ETH Zürich) and the author of this book.

Birkhäuser Verlag
Basel, 2019.

Str. 208, engleski
[24/17 cm, kolor, tvrdi uvez]

Lektura: Alun Brown
Oblikovanje naslovnice: Jenna Gesse
Layout: Kathleen Bernsdorf
Tisak: Beltz, D-Bad Langensalza

ISBN 978-3-0356-1646-0
2018945955 [Library of Congress]

Padom ‘željezne zavjese’ Istočna je Europa ušla u razdoblje tranzicije i postsocijalizma, a s vremenom su zemlje nastale raspadom velikih saveza i političkih tvorevina trasirale svoj put u kapitalizam i demokratizaciju društva. Kako su desetljeća starih režima ostavila snažan pečat na kulturni milje država Varšavskoga pakta, svaka je zemlja pronalazila svoj način nošenja s novonastalom situacijom i izazovima suvremenoga vremena, pa je tako posljednjosocijalističko razdoblje obilježeno brojnim varijacijama i nerijetko hibridnim sustavima razapetim između prošlosti i suvremenosti. U Hrvatskoj, a i u drugim zemljama nekadašnje Jugoslavije i šire, interes za reafirmaciju arhitekture bivše države posljednjih je godina sve naglašeniji, kako to pokazuje recentna izložba u MoMA-i pod nazivom *Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948-1980*, koja je dala izbor ključnih arhitekata i projekata s ovih prostora, a sličnu misiju slijedi i popularan dokumentarni serijal *Betonski spavaci* koji široj publici predstavlja naše nedovoljno vrjednovane realizacije druge polovice 20. stoljeća.

Međutim, dok se era socijalizma kod nas (za sada) istražuje historiografski na razini pojedinačnih građevina ili ključnih opusa arhitekata toga vremena, Daniel Kiss – autor knjige *Modeling Post-Socialist Urbanization. The Case of Budapest* – upustio se u propitivanje ‘perioda nakon socijalizma’ promatrajući procese urbanizacije cijeloga grada kako bi razumio ne samo prošlost nego i recentno vrijeme kao posljednicu nekadašnjega rigidnog režima.

Već prvi pogled na sadržaj i strukturu poglavlja pokazuje da autor pokriva znatno širu problematiku od arhitekture, a cjelokupni proces urbanizacije promatra kao složeni međuodnos ekonomije, politike, ideologije i društva. Ipak, najintrigantniji je dio knjige inženjerski formiran apstraktni model – razgrnata shema što je temelj cijelog istraživanja i podsjeća na računalni programski jezik velike kompleksnosti i brojnih međuovisnosti pojedinih algoritama. Projekt koji Kiss isprva pokreće na ETH-u u Zürichu sada je napokon objavljen u jedinstvenoj publikaciji, gdje autor umjesto općih generalizacija ulazi u dubinsku analizu i definira tezu da recentna urbanizacija Budimpešte nije slučajni proces koji ima nasumične, uvijek drukcije posljedice, već pokazuje jasan prepoznatljivi niz uzoraka i direktna je rezultanta određenih čimbenika koji su definirani kroz prije spomenuti model. Tri osnovna čimbenika toga modela ili, kako ih autor naziva – ‘narativa’ u knjizi su detaljno opisana u zasebnim poglavljima. Namjera je da se pojedini narativi međusobno podržavaju i formiraju sistematiziranu interpretaciju istraživanog razdoblja, što je, prema Kissu, najočiglednije na primjeru stanovanja. *Socialist Urban Legacy Narrative*, *Decentralization Narrative* i *Kulturkampf Narrative* u konačnici su podloga za promatranje urbanizacije posljednjosocijalističkoga grada, a paralelnim djelovanjem opisuju značajno opadanje društveno orijentiranog i sustavno planiranja grada.

Knjiga je naglašenoga znanstvenoistraživačkog karaktera, s oslanjanjem na predloženi model koji se kao eksperiment testira na konkretnom uzorku – u ovome slučaju Budimpešti – te propituje procese recentnog razvoja grada u razdoblju od 1990. do 2010. (primjenjivo do danas). Osim promatranja urbane cjeline Kiss posljednje veliko poglavlje posvećuje detaljnoj analizi jedne od aktualnih urbanih zona Budimpešte tzv. *Corvin-Quarter*, gdje je lokalna uprava uključila privatni investorski klaster u program obnove okruga. Kao dodatak na kraju publikacije priložen je i zanimljiv razgovor na temu urbanizacije između profesora povijesti i teorije arhitekture Ákosa Moravánszka, zatim praktičara i edukatora na području *urban designa* Keesa Christiaanse (obojujca s ETH-a) i autora knjige.

Nastavno na istraživanje Daniela Kissa bilo bi zanimljivo ispitati predloženi model i u našem posljednjosocijalističkom kontekstu, gdje su slični gradovi pogodni za testiranje mnogobrojnih, s različitim ‘sudbinama’ formatiranim nakon raspada Jugoslavije. Zbog sličnih povijesnih, ekonomskih, ideoloških, a u velikoj mjeri i urbanističko-arhitektonskih karakteristika s Budimpeštom, tijekom gotovo cijeloga 20. stoljeća Zagreb se nameće kao idealan sljedeći korak za primjenu Kissova modela. Time bi se moglo i odgovoriti na hipotezu i metodološki napor autora – može li uspostavljeni model zaista biti uspješan aparat i dati rezultate aplikacijom na više primjera ili je on u konačnici dobro prilagođen samo za mađarsku prijestolnicu?